

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في إسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

מי מפקח על הפקחים?

על אלימות פקחי רשות ההגירה כלפי מהגרים

אוקטובר 2015

כתיבה: סיגל רחן ורותם אילן

מחקר: סיגל רחן, רותם אילן, עופר אתר, אלכסנדרה רוט, אמי סער, ער"ד אן סוצ'יו

המוקד לפליטים ולמהגרים היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. אנו מחויבים למיגור הניצול של מהגרים, להבטחת יחס מכבד והוגן כלפיהם ולגיבוש מדיניות ממשלתית שתבטיח זאת. אנו מבקשים לשמש שופר לאלו אשר קולם לא נשמע במרחב הציבורי ולבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי למהגרים; חינוך והסברה לציבור הישראלי; וכן חקיקה וקידום מדיניות ציבורית.

האגודה לזכויות האזרח בישראל הוקמה בשנת 1972 כגוף בלתי מפלגתי ובלתי תלוי. מאז הקמתה פועלת האגודה להגנה על זכויות האדם ולקידום, בכל מקום שבו הפגיעה בזכויות נעשית על ידי רשויות ישראליות או מטעמן. האגודה הינה ארגון זכויות האדם הגדול והמוביל בישראל, והיחיד העוסק בכל קשת זכויות האדם. האגודה פועלת להגן על זכויותיהם של יחידים ושל מגזרים שונים באוכלוסייה – נשים וגברים, דתיים וחילונים, יהודים וערבים, בעלי דעות פוליטיות מהימין ומן השמאל, עובדים, מובטלים, מהגרי עבודה ועוד.

במישור המשפטי פועלת האגודה לשנות מדיניות ולקבע נורמות של כיבוד זכויות האדם בקרב הגופים השלטוניים בישראל. במישור החינוכי פועלת האגודה להנחיל את ערכי זכויות האדם לכל שדרות החברה הישראלית, ולהעמיק את שיח הזכויות בסוגיות אקטואליות שונות במציאות הישראלית.

המוקד לפליטים ולמהגרים

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב-יפו 6515417

טלפון: 03-5602530 פקס: 03-5605175

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il אתר: www.hotline.org.il

האגודה לזכויות האזרח בישראל

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב-יפו 6515417

טלפון: 03-5608185 פקס: 03-5608165

דואר אלקטרוני: mail@acri.org.il אתר: www.acri.org.il

ראשי פרקים

3	תקציר.....
5	רקע
5	הקמת רשות האוכלוסין וההגירה.....
6	סמכויות פקחי ההגירה.....
9	אלימות בעת המעצר
9	אלימות כלפי י.צ. מסין.....
11	אלימות כלפי ד.ד. מאוקראינה.....
13	אלימות כלפי א.י. מאריתריאה.....
14	אלימות בעת גירוש.....
14	אלימות כלפי מ.א. מניגריה.....
16	אלימות כלפי מהגרים מתאילנד.....
17	אלימות כלפי ו.ד. מחוף השנהב לעיני ילדיה.....
19	סימון גזעי, "פרופיילינג", בעת המעצר.....
19	אלימות כלפי דנדי אוקגנו, אזרח ישראלי-ניגרי.....
21	אלימות כלפי א.ק. מהפיליפינים.....
22	אלימות כלפי וואלא באייך אזרח ישראלי עולה מאתיופיה.....
23	מניעת אפשרות להגשה או טיפול בתלונה נגד פקחים אלימים.....
23	אלימות כלפי ב.י. מתורכיה.....
25	אלימות כלפי ל.ק. מאוקראינה.....
26	אלימות כלפי א.מ. מרוסיה.....
28	אלימות כלפי מבקשי מקלט בניצנה.....
30	סיכום: מי מפקח על הפקחים?
31	המלצות.....
34	נספחים

תקציר

בשנים האחרונות התקבלו בארגוני זכויות האדם עשרות תלונות אודות אלימות פקחי הגירה כלפי מהגרים ומבקשי מקלט. דו"ח זה מתאר את התופעה הפסולה ומדגיש את העלייה שחלה בשנה האחרונה במספר הדיווחים אודות נקיטת אלימות מצד פקחי ההגירה לצד קשיי הנפגעים בהגשת תלונות, בשל מעמדם הרעוע בישראל. במהלך השנים 2014 ו-2015 המוקד לפליטים ולמהגרים (להלן: **המוקד**) והאגודה לזכויות האזרח בישראל (להלן: **האגודה**) תיעדו 16 מקרי הפעלת אלימות בעת מעצר, במתקני ההגירה, במהלך ניסיון להעלות את המגורשים למטוס ובפעולות אכיפה ברחובות הערים:

- שמונה מקורבנות אלימות הפקחים נזקקו לטיפול רפואי ואף לאשפוז.
- שני קורבנות דיווחו אודות אלימות הפקחים אך נמלכו בדעתם ונמנעו מלהגיש תלונה רשמית.
- שני קורבנות נוספים חזרו בהם מכוונתם להגיש תלונה רשמית ובחרו לעזוב את ישראל.
- ארבעה קורבנות שביקשו להגיש תלונה רשמית, גורשו במהרה למרות הנחיותיו המפורשות של דיין בית הדין לביקורת משמורת לפקידי רשות ההגירה ולמשטרה לברר את תלונותיהם טרם גירושם.
- שלושה קורבנות עמדו בפני גירוש שנמנע רק הודות להתערבותם של המוקד ועורך דין פרטי.

- כיום מתנהלות רק שלוש חקירות משטרה, אחריהן עוקבים המוקד והאגודה. אף אחת מהחקירות לא הניבה עד כה כתב אישום נגד הפקחים המעורבים.

הארועים המתוארים בדו"ח מבהירים שעל אף פניות ארגוני זכויות אדם או הנחיות דייני בית הדין לביקורת משמורת, רשות ההגירה אינה נרתעת מגירושם של מהגרים המבקשים להגיש תלונה על אלימות שנקטו נגדם פקחיה. עוד מבהיר הדו"ח עד כמה קשים ומורכבים הליכי הגשת התלונה, במיוחד עבור מהגרים הכלואים תקופות ממושכות ואינם דוברי עברית. כן מתאר הדו"ח את שיטת הסימון הגזעי (פרופיילינג) שמביאה לכך שפקחי רשות ההגירה מבקשים לעצור, לעיתים באלימות, אזרחים ישראלים ושוהים כדין בישראל, רק משום צבע עורם הכהה או תווי פניהם השונים. הדו"ח מסתיים בהמלצות לצמצום תופעת האלימות של פקחי רשות ההגירה:

- מתן הכשרה נרחבת
- הגדרת כוח סביר
- קביעת כללי משמעת לפקחים
- הקמת גוף ביקורת חיצוני
- מתן תשומת לב מיוחדת להתנהלות מול קטינים ומשפחות
- הימנעות מניגוד עניינים

מן הראוי להבהיר שפקחי הגירה רבים עושים עבודתם נאמנה בהתאם להוראות החוק. יישום המלצות הדו"ח יצמצם את מספר האירועים האלימים, יאפשר פיקוח ויבטיח שפקחים אלימים יתנו את הדין על מעשיהם.

רקע

הקמת רשות האוכלוסין וההגירה

מאז ראשית שנות ה-90 חלה עלייה במספר הזרים שנכנסו לישראל באשרות עבודה או תייר ולא יצאו משטחה כשפגה אשרתם. עלייה זו הובילה להחלטת ממשלה להקמת משטרת ההגירה בשנת 2002 במטרה לצמצם את מספר השוהים שלא כדין במדינה. עד שנת 2009 סמכות הטיפול במהגרים, מבקשי מקלט ושוהים שלא כדין בישראל נחלקה בין שלושה משרדים עיקריים: משרד הפנים, משרד התמ"ת והמשרד לביטחון פנים. משטרת ההגירה, שהורכבה משוטרים ייעודיים לתחום זה, הייתה אחראית על פעולות האכיפה כלפי זרים וכפופה למשרד לביטחון פנים. באפריל 2008 התקבלה החלטת ממשלה מס' 3434 להקמת רשות האוכלוסין וההגירה – רשות שתרכז תחתיה את כל סמכויות הטיפול בזרים, מעמד ואוכלוסין בישראל. יעקב גנות, מי שהקים בשנת 2002 את משטרת ההגירה ושימש בעבר גם כמפקד משמר הגבול ונציב בתי הסוהר, הופקד על הקמת הרשות שהחלה לפעול רשמית בתחילת יולי 2009. כיום פועלת רשות האוכלוסין וההגירה בארבעה תחומים עיקריים: מינהל אוכלוסין, מינהל מעברי גבול, מינהל שירות למעסיקים ולעובדים זרים ומינהל אכיפה זרים.

כחלק מהמעבר לרשות האוכלוסין וההגירה ומתוך כוונה לרכז את כל הטיפול בזרים תחת אותו משרד, גם סמכויות האכיפה עברו לידי פקחי הרשות אשר גוייסו למטרה זאת ואינם שוטרים בהכשרתם. כיום, פקחי רשות ההגירה הם המופקדים על תנאי כניסתם, שהייתם, העסקתם, מעמדם ואף הרוחקתם של מהגרים, מבקשי מקלט זרים בישראל. מאז החלה לפעול רשות האוכלוסין וההגירה, נאספו

בארגוני זכויות האדם, המסייעים למהגרים ולמבקשי מקלט, עדויות חמורות על התנהלותם של חלק מהפקחים: התבטאויות קסנופוביות וגזעניות; התייחסות תוקפנית, גסה ומשפילה; ולא פעם אף נקיטת אלימות של ממש. העלייה המדאירה שחלה בשנה האחרונה בעדויות אודות אלימות מצד פקחי הגירה הובילה לכתיבתו של מסמך זה.

סמכויות פקחי ההגירה

על פי סעיף 13ד' [בחוק הכניסה לישראל](#),¹ שר הפנים רשאי למנות פקחים לתפקידי אכיפה כל עוד "עברו הכשרה מתאימה" ומשטרת ישראל לא הביעה התנגדותה למינוי תוך חודש מרגע ההודעה. החוק אינו מפרט את תכני ההכשרה, היקפה ואופייה, מדי כמה זמן יש לערוך ולרענן אותה, מי כשיר להעבירה וכדומה. סמכויות האכיפה של הפקחים מפורטות בסעיף 13ה' לחוק הכניסה לישראל ומסתכמות בשני סעיפים:

(א) לשם ביצוע הוראות פרק זה, רשאי פקח או שוטר -

(1) לדרוש מאדם שיש יסוד להניח כי שהייתו בישראל מחייבת רישיון ישיבה לפי חוק זה, לזהות את עצמו ולהציג לפניו את המסמכים הנוגעים לשהייתו וכן למסור לו ידיעות הנוגעות לשהייתו;

(2) להיכנס בכל עת סבירה למקום, למעט למקום מגורים, שלגביו יש חשד כי מצוי בו אדם השוהה שלא כדין בישראל כדי לערוך בדיקה בענין.

¹ חוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952, סעיפים 13ד' ו-13ה'. זמין ב: http://www.nevo.co.il/law_html/Law01/189_003.htm#Seif6

(ב) התעורר חשד לביצוע עבירה לפי חוק זה, רשאי פקח או שוטר, לפי הענין, לתפוס כל מסמך הקשור לעבירה כאמור.

יתר סמכויות הפקח: שימוש בכוח, נשיאת נשק, פעילות מול אזרחים, אופן מעצר קטינים, קטינים לא מלווים, שימוש באזיקים ועוד, נקבעים על ידי נהלים פנימיים של משרד הפנים. למרות שמדובר בפקחים שאינם שוטרים או סוהרים בהכשרתם, סמכויותיהם בתחום האכיפה והמעצר נרחבות. נוהל משרד הפנים המרכזי אשר מסדיר בפועל את סמכויותיהם הינו "נוהל הפעלת סמכויות הפקח"² שקובע מהם תחומי הפעילות של הפקחים, כיצד עליהם להזדהות ולהתלבש, אופן תיעוד פעילותם, אופן ההזדהות ומסירת מידע, ליווי למתקני היחידה או למקום משמורת, כניסה למקום, תפיסת מסמכים, חיפוש על שב"ח, שימוש בכוח סביר, התנהלות מול קטינים וסמכויות כלפי ישראלים. הנוהל מגדיר באילו מקרים הפקח רשאי להשתמש "בכוח סביר", אך אין הגדרה המבהירה מה נחשב כוח סביר, איזה תהליך מיון עוברים הפקחים על מנת לוודא שהם מתאימים לתפקיד, איזו הכשרה ניתנת להם בנושאי אלימות, כל כמה זמן הם עוברים ריענון בנושאים אלו ומהן הסנקציות הננקטות כלפי מי שניצל את סמכותו לרעה והפעיל כוח שאינו סביר. שני נהלים נוספים שרלוונטיים לפעולות אכיפה הינם "נוהל שימוש בתרסיס פלפל אישי"³ ו"נוהל שימוש באזיקים".⁴

² נהלי רשות האוכלוסין וההגירה, נוהל הפעלת סמכויות הפקח, מס' 10.8.0002 מיום 15 באוגוסט 2012, זמין ב: <http://www.piba.gov.il/Regulations/10.8.0002.pdf>

³ נהלי רשות האוכלוסין וההגירה, נוהל שימוש בתרסיס פלפל אישי, מס' 10.8.0003 מיום 15 במרץ 2012, זמין ב: <http://www.piba.gov.il/Regulations/10.8.0003.pdf>

⁴ נהלי רשות האוכלוסין וההגירה, נוהל שימוש באזיקים, מס' 10.8.0004 מיום 8 באפריל 2013, זמין ב: <http://www.piba.gov.il/Regulations/10.8.0004.pdf>

מאז חודש מרץ 2011, פקחי רשות ההגירה עוצרים גם בעלי משפחות וילדים. מדובר באוכלוסייה פגיעה שניסיון העבר מלמד על הנזק שנגרם לה להליך המעצר והכליאה.⁵ במענה לבקשת חופש מידע של האגודה, נמסרו ב- 27 ביולי 2015 תכני ההכשרה שעברו הפקחים במהלך שנת 2014. בתכני ההכשרה אין כל אזכור לצורך בהתנהלות מיוחדת מול אוכלוסיות פגיעות כגון קטינים ומשפחות. מהדו"ח עולה שישנם מקרים בהם פקחים מפעילים אלימות כלפי מהגרים שאינה עונה על ההגדרה "כוח סביר", כוללת קללות, השפלות ואלימות פיזית קשה כלפי אנשים אזוקים והתנהלותם כלפי קטינים אינה הולמת.

⁵ המוקד לפליטים ולמהגרים, רופאים לזכויות אדם, פרויקט ילדים ישראלים באגודה לזכויות האזרח, נציבות הפליטים של האו"ם, ילד אסור: חלופות למעצר של ילדי מהגרים בישראל, ינואר 2014. עמודים 31-27 ו-43. זמין ב: <http://hotline.org.il/wp-content/uploads/NAP-%D7%A1%D7%95%D7%A4%D7%99-%D7%92%D7%99%D7%A8%D7%A1%D7%90%D7%AA-%D7%90%D7%99%D7%A0%D7%98%D7%A8%D7%A0%D7%98-%D7%9E%D7%AA%D7%95%D7%A7%D7%9F-4.2.14.pdf>

אלימות בעת המעצר

מהעדויות המופיעות בדו"ח ניתן ללמוד כי פעמים רבות מקרי אלימות מתרחשים בעת הליך מעצר. בחלק מהמקרים מדובר באנשים שנעצרים למרות שבידם אשורת שהייה או עבודה תקפה אותה הציגו לפקחים. ממכתב אנונימי של פקח הגירה⁶ מסתמנת תמונה מדאיגה: פקחים מפעילים אלימות קשה ואף מגישים תלונת סרק נגד האדם בו פגעו, על מנת למנוע בעדו מלהתלונן או לקעקע את אמינותו.

אלימות כלפי י.צ. מסין

"כשהנתינ ראה שמכים את חבריו שישבו ברכב לידו הוא ביקש להפסיק את מעשיו של הפקח. הפקח שכבודו נפגע שנתין סיני פנה אליו שיפסיק, הכה אותו באגרוף בפניו ובפעם שניה באפו ושבר לו את האף ללא שום סיבה שמצדיק שימוש בכוח בכל צורה שהיא. אך גם בזה לא הסתיים האירוע, הוריד את הנתינ מהרכב והמשיך להכות בו בכל גופו, ממש התעללות."

צילום באדיבות י.צ. : בתמונה י.צ. מסין לאחר שהותקף על ידי פקח ההגירה

⁶ מכתב פקח הגירה שנשלח למבקר המדינה ולחברת הכנסת מיכל רוזין מצורף כנספח 1

ביום 5 בפברואר 2015 העבירה חברת הכנסת מיכל רוזין למבקר המדינה מכתב אנונימי שהגיע אליה מאחד מפקחי רשות ההגירה ובו דיווח על אירועי מעצרו של י.צ. מנהל עבודות בניין מסין ששווה ועובד בישראל כדיו.⁷ הפקח מתאר במכתב אלימות קשה ושיטתית של מספר פקחים כנגד מהגרים ומבקשי מקלט. בין היתר הוא כותב:

"ב27/1/15 התבצע פעילות באתר בניה שעבדו בו נתינים סינים. במהלך בדיקה ועיכוב של מספר הנתינים סינים, היה גם אחד שכמעט כל הפקחים שהיו בפעילות הכירו שיש לו אשרת עבודה. אך אחד הפקחים התעלם, מזה שיש לו אשרה וביקש לעכב אותו. הנתין הסכים נכנס לרכב ללא התנגדות. כשהנתין ראה שמכים את חבריו שישבו ברכב לידו הוא ביקש להפסיק את מעשיו של הפקח. הפקח שכבודו נפגע שנתין סיני פנה אליו שיפסיק, הכה אותו באגרוף בפניו ובפעם שני באפו ושבר לו את האף ללא שום סיבה שמצדיק שימוש בכוח בכל צורה שהי. אך גם בזה לא הסתיים האירוע, הוריד את הנתין מהרכב והמשיך להכות בו בכל גופו, ממש התעללות. הפקחים היו במקום הזדעזעו ממעשיו אך לא יכלו להתערב מכיוון שאותו פקח מאוד דומיננטי במרחב, וידוע כאיש אלים. לאחר שהכה אותו נמרצות הובילו הנתין, לבית חולים, הוא וחברו, ובבית חולים הנתין והפקח עברו בדיקות רפואיות. הפקח התלונן על פריקת כתף, דבר שלא היה ולא נברא, מכיוון שהנתין כלל לא נגע בפקח. והנתין נבדק ונמצא שיש לו שבר באף ובעיה בארובת העין, והתלונן על כאבים בכל גופו. המקרה לא הסתיים, במכות נמרצות אלא

⁷ מכתבה של ח"כ מיכל רוזין למבקר המדינה מיום 5 בפברואר 2015 מצורף כנספח 2

המשך, בעברות נוספות, כמו לצמיד שמירה על הנתין למרות שהוא חוקי לעבוד בישראל. וזאת מכיוון שהפקח והמנהל פחדו שהנתין ילך למשטרה ויתלונן ואף ייפגש עם עו"ד."

בעקבות תלונתו של הפקח למשטרה אשרתו של י.צ. נשללה והוא עמד בפני סכנת גירוש מיידית. עורך דינו אדי גרייפנר והמוקד לפליטים ולמהגרים התערבו על מנת למנוע את גירושו ודרשו מהמשטרה לחקור את הנושא. הבדיקה עדיין נמשכת. מבקר המדינה, יוסף שפירא, העביר את המקרה ליועץ המשפטי לממשלה. עד מועד כתיבת הדו"ח טרם התקבלה תגובתו בנושא.⁸

אלימות כלפי ד.ד. מאוקראינה

"פקח הגירה בשם ואדים אמר לי ברוסית 'אני אלמד אותך איך להתייחס להגירה' ואז הוא חבט באגרופו בפניי. דיממתי. הרגשתי מטושטש. אני לא בטוח אם הוא המשיך להכות אותי."

ד.ד. הגיע לישראל מאוקראינה כתייר בתאריך ב' 21 במאי 2015 ושכר דירה לתקופה קצרה עם חבריו. לפעילי המוקד סיפר כיצד הוכה על ידי פקח הגירה למרות ששהה בישראל עם אשרת תייר בתוקף:

⁸ מכתבו של מבקר המדינה ליועמ"ש מיום 26.2.15 מצורף כנספח 3

"פקחי ההגירה הגיעו אלינו לבניין בשלוש לפנות בוקר. הם ניסו להחתים אותי על כל מיני מסמכים שבהם אני מודה שעבדתי בישראל. לא הסכמתי לחתום על כלום. הביאו אותנו למרכז חקירות של ההגירה. בתום החקירה הרביעית, פקח הגירה בשם ואדים אמר לי ברוסית 'אני אלמד אותך איך להתייחס להגירה' ואז הוא חבט באגרופו בפניי. דיממתי. הרגשתי מטושטש. אני לא בטוח אם הוא המשיך להכות אותי. הגיעו פקחים נוספים והגנו עלי. הפקח שהכה אותי, הוא זה שלקח אותי לבית חולים. הייתה איתנו עוד חברה מאוקראינה, ל.ק., שברו לה את האצבע, אבל אותה כבר גירשו מאוקראינה לפניי. אמרו לי כאן בכלא שכתוב במסמכים של רשות ההגירה שהתנגדתי למעצר. יש מצלמות בבית שלנו. אפשר להסתכל במצלמות ולראות שלא התנגדנו."

לדיין בית הדין סיפר ד.ד. ביום 26 במאי 2015: "אחד הפקחים בשם ואדים נתן לי מכה בפנים ויש לי סימן בעין שמאל. היה לי הרבה דם ונתנו לי טיפול רק בבית חולים של שב"ס. הוא עשה את זה כי אני לא חתמתי על מסמכים כדי להוכיח שאני עובד כאן. אני לא עבדתי בישראל".

בהחלטתו מאותו יום מציין הדיין מרט דורפמן: "המוחזק הובא לדיון עם סימן כחול בולט ליד עין שמאל. לטענתו של המוחזק, אחד הפקחים התנהג כלפיו בצורה אלימה והרביץ לו ללא סיבה... לפיכך הנני מורה לרשות ההגירה לזמן את המוחזק לשימוע נוסף לצורך בירור סוגיית האלימות שלכאורה הופעלה כלפיו, ובמידת הצורך יש גם לערב את גורמי המשטרה, וזאת בטרם הרחקת המוחזק לארצו."

בעקבות פניות המוקד, הגיע ביום 17 ביוני 2015 חוקר משטרה לכלא גבעון לחקור את תלונתו של ד.ד. ואילו ב-1 ביולי 2015, לאחר חמישה שבועות במעצר, שחרר אותו הדיין דורפמן בערבות כספית של 2,000 ₪ עד לקבלת תשובה ממשטרת ישראל.

אלימות כלפי א.י. מאריתריאה

"אני רוצה לציין כי אני ניסיתי לברוח ממשד הפנים בעת המעצר שלי, הפקחים רדפו אחריי ואחד הפקחים שם יד על הגב שלי ודחף אותי לקיר. כתוצאה מכך נשברו לי 3 שיניים. אני מבין שאני יכול להתלונן נגד אותו פקח."

כך סיפר א.י., מבקש מקלט מאריתריאה, לדיין בית הדין לביקורת משמורת מרט דורפמן ב-15 באוקטובר 2015. פציעותיו של א.י. לא נעלמו מעיני הדיין שכתב בהחלטתו כי: "מרפאת שב"ס - למוחזק יורד דם מהפה, ולטענתו, השיניים שלו נשברו. המוחזק מתקשה בדיבורו. בנסיבות אלה, הנני מורה לזמן את המוחזק למרפאה ולהעניק לו טיפול שיניים באופן דחוף."

אלימות בעת הגירוש

במקרים רבים הפקחים מפעילים אלימות על מנת לחייב אנשים לעזוב את ישראל או לעלותם לטיסה לארץ מוצאם נגד רצונם. לעיתים הם מגורשים בעודם מאמינים, גם אם בשגגה, שנעצרו וגורשו על לא עוול בכפם. אלו ביניהם שאלימות הפקחים שכנעה אותם לעזוב את הארץ אינם בישראל עוד. בהיעדר מתלוננים, לא ניתן לפעול כנגד תוקפיהם.

אלימות כלפי מ.א. מניגריה

"בראותי אינה טובה. עיני כואבות. אני מקיא דם. אני מציג את החולצה שלי עליה כתמי דם ואני טוען שנציגי ההגירה לקחו אותי פעמיים לשדה התעופה. הם היכו אותי בצורה קשה. חשבתי שאני עומד להתעלף. הם היכו אותי בעורף. הם גררו אותי למטוס. הגוף שלי חלש. הטייס סירב להטיס אותי. בטרם אסכים לשוב למולדתי אני מבקש לקבל טיפול רפואי בעיניים שלי. אני בכיתי הרבה.... אחרי שהחזירו אותי מהמטוס היכו אותי בצורה קשה."

כך סיפר מ.א. לדיין בית הדין לביקורת משמורת, דביר פלג, ב- 5 בנובמבר 2014, חמישה ימים לאחר שהוחזר לכלא סהרונים, לאחר הניסיון הכושל הרביעי לגירושו מהארץ. לפעילי המוקד הוסיף וסיפר מ.א. כיצד נלקח לנתב"ג נגד רצונו, כיצד שמונה פקחים היכו אותו, תקפו אותו בשוקר חשמלי, העלו אותו לטיסת "אתיופיין איירליינס" ואזקו אותו למושב המטוס. כשניסה להתנגד, אחד הפקחים חישמל

אותו בירכו פעם נוספת. צרחות הכאב שלו גרמו לטייס לצאת אל תא הנוסעים ולסרב להטיסו. בירידה מהמטוס, לדבריו, דחפו והפילו אותו הפקחים על המדרגות כך שנשברה אחת משיניו.

מ.א. התנגד לגירוש מכיוון שחש שנעשה עימו עוול. בדיון קודם בעניינו קבע הדיין מרט דורפמן ערבות של 3,000 ₪ לשחרורו מהכלא. למרות שחברו של מ.א. הפקיד את הסכום, החלטת הדיין לא כובדה, הוא נותר כלוא. דביר פלג אשר מונה לדיין חדש בתיק החליט לשנות את ההחלטה ולמנוע את שחרורו על אף הפקדת כספי הערבות.

בהחלטתו מיום 5 בנובמבר 2014, הורה הדיין דביר פלג:

"שב"ס: נא להפנות המוחזק לטיפול רפואי וכמו כן נא להמציא מכתב סיכום מהרופא אשר יבדוק את המוחזק ולפי הצורך ועל פי שיקול דעתו גם ישקול האם לצלם את גופו של המוחזק ככל שמופיעות עליו חבורות וזאת בשים לב לטענותיו של המוחזק כי הוכה."

ביום 25 בדצמבר 2014 שלחו פעילי המוקד תלונה למשטרה בשמו של מ.א. נגד הפקחים שתקפו אותו. ב- 8 בינואר 2015 נשלח לסהרונים חוקר ממשטרת חולות אך מאחר והחוקר לא דיבר את השפה האנגלית אותה דובר מ.א., לא ברור כיצד התנהלה החקירה. לאחר שפעילי המוקד שלחו שלוש תזכורות למשטרה, התקבלה ביולי 2015 התשובה שהתיק נסגר. פעילי המוקד פעלו לפתיחת תיק החקירה, אך ביום 2 בספטמבר 2015, מ.א. גורש מישראל. עקב הצלחת הגירוש,

לא יידרשו עוד פקחי ההגירה להסביר את פציעותיו החדשות של מ.א. אך "דו"ח אירוע חריג" מאותו יום, שעודכן על ידי הפקח מרט קניזב מרטין, מספק את הסבר הפקחים לכתמי הדם: "המורחק הועלה למטוס בעודו מתנגד ומסרב להישמע להוראות הפקחים. הפקחים, תוך שימוש בכוח סביר, הכניסו את הנתין לתוך המטוס שם הועבר לידי צוות הליווי... יצוין שתוך כדי העלתו למטוס ניסה הנתין לנשוך את הפקחים, לאחר מכן ניסה לפגוע בעמצעות נשיכת ולעיסת לחייו. בהמשך ירק את דמו עליו." (כל הטעויות במקור).

אלימות נגד מהגרים מתאילנד

"בסרטון הם צפו כיצד חברים מוכה באלימות קשה על ידי ארבעה פקחי הגירה כשהוא אזוק בידיו וברגליו. שהתעלף מהמכות, הארבעה העלו אותו למטוס לעיני המצלמה, כשהוא חבול ופצוע."

במהלך שנת 2014 נכלאו בכלא גבעון חמישה עובדים תאילנדים למשך תקופה ארוכה משום שסירבו לעזוב את ישראל בטרם הסתיימה התקופה המותרת להעסקתם. ב- 15 בדצמבר 2014, אספו אותם ארבעה פקחי רשות ההגירה באחד מחדרי הכלא והראו להם סרטון בו יכלו לזהות את ס.ק., חברים שגורש מישראל ארבעה ימים קודם לכן, ב-11 בדצמבר. בסרטון הם צפו כיצד חברים מוכה קשות על ידי ארבעה פקחי הגירה כשהוא אזוק בידיו וברגליו. כשהתעלף מהמכות, הארבעה העלו אותו למטוס לעיני המצלמה, כשהוא חבול ופצוע. כשהתקשרו לחברים שהוכה, התברר להם שהוא הועבר לבית החולים מיד לאחר הנחיתה בתאילנד עקב החבלות הקשות מהם סבל. הפקחים הבהירו לחמשת

העובדים התאילנדים שאם יסרבו לעזוב את הארץ, גורלם יהיה כגורלו של ס.ק. מאוחר יותר, ניגשו אליהם כמה פקחי הגירה שעובדים בכלא גבעון ואילצו אותם לצפות באותו סרטון במכשירי הטלפון הנייד שלהם. על אף שהיו בקשר רציף עם פעילת המוקד, דוברת תאילנדית, העובדים המבועתים סירבו להגיש תלונה רשמית, העדיפו לוותר על תקופת העבודה שנותרה להם בישראל ולעזוב את הארץ ובלבד שלא ייפגעו גם הם.

אלימות כלפי ו.ד. מחוץ השנהב מול ילדיה

"בזמן שהוא אומר לי, באנגלית, 'היום אני הסייט שלך', הוא יצר קשר בצורה של לולאה מחבל עבה, ולאחר מכן הכניס לפי כדור מנייר טישיו וליפף את החבל סביב ראשי... שלושת הבחורים ליפפו את החבל סביב כל גופי, לאחר מכן הרימו אותי מהרצפה כאשר אחד אווזו ברגליים ושניים בידיים....הפקחים הרימו אותי והתחילו לרדת לכיוון החצר, יחד עם ילדיי הקטנים שלא הפסיקו לבכות וביקשו ללא הרף שהאנשים יפסיקו במעשיהם הבחורים אמרו לילדים שלי להפסיק לבכות, ואם לא - הם יגרשו אותם לחוץ השנהב וישאירו אותי כאן בלעדיהם."

ביום 27 במאי 2013 ו.ד. שהתה עם שני ילדיה במתקן המסורבים יהל"ם כאשר חמישה פקחים ניגשו אליה בניסיון להעלותה בכוח על טיסה לחוץ השנהב. מכיוון שהתנגדה, הפקחים אזקו אותה בידיה, רגליה וסתמו את פיה כדי ש"לא תצעק"

כפי שהם מתארים בדו"ח פנימי של הרשות.⁹ לטענתה, הפקחים העלו אותה לטיסה בעודה קשורה בכל חלקי גופה וילדיה לצידה צורחים ובוכים. הטייס שיצא אליהם בשל קולות הבכי, סירב להטיס את האישה והורה לפקחים להוריד אותה מהמטוס. לאחר שחרורה פגשה ו.ד. בנציגי האגודה להם סיפרה על אלימות קשה מצד הפקחים, שכללה איומים על הילדים שיגורשו ללא אימם אם לא יפסיקו לצעוק ולבכות.

⁹דו"ח אירוע חריג של רשות האוכלוסין וההגירה מיום 27.5.13 מצורף כנספח 4

סימון גזעי "פרופיילינג" בעת המעצר

הסמכת פקחי הגירה לדרוש מעוברים ושבים להציג תעודות זהות רק משום שלדעתם הסובייקטיבית קיים "יסוד להניח כי שהייתו בישראל מחייבת רישיון ישיבה"¹⁰ פותחת פתח עצום לפרופיילינג ולאפליה על בסיס מוצא, לאום ועוד. קיימת סבירות גבוהה ביותר שסמכויות אלה יופעלו באופן מוגבר נגד מיעוטים ונגד מי שנתפס בעיני הפקח כ"שונה". כך נעצרים תדיר מהגרים שבידיהם אשרת עבודה או תושבים ואזרחים בעלי מעמד חוקי במדינה, רק בשל חזותם. מקרים אלו זוכים לחשיפה משום שמדובר באנשים שמעזים להתלונן על הפגיעה בהם. כך לדוגמא לא היסס להתלונן הנספח הקונגולזי שפנה לאמצעי התקשורת לאחר שפקחי הגירה סירבו להסתפק בתעודה דיפלומטית שהציג להם ואיימו לעצור אותו אם לא יראה להם גם את דרכונו.¹¹

אלימות כלפי דנדי אוקנגו, אזרח ישראלי-ניגרי

"הבהרת להם שוב שהם לא יכולים לעצור אותי כי אני אזרח ולא עשיתי שום דבר רע, ואז אחד מהם אמר "אם אתה לא רוצה לזוז אני אגרום לך לזוז", וריסס בפנים שלי גז פלפל. העיניים שלי שרפו, לא ראיתי כלום וכל הגוף שלי רעד".

ב - 12 באוקטובר 2015 יצא שחקן הכדורגל של קבוצת "הכוח רמת גן", דנדי אוקנגו, לריצה ברחוב קיבוץ גלויות בתל אביב. כהרגלו, יצא לרוץ ללא ארנק

¹⁰ חוק הכניסה לישראל התשי"ב 1952, סעיף 13 ה' (א) 1

¹¹ עומרי אפרים ורון מדזיני, פקחי עוז התעמתו עם נספח קונגו: "היה עצבני", ווינט, 9 ביוני 2011: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4079989,00.html>

ומסמכים. שני פקחים שלא הזדהו בפניו, ביקשו לראות את מסמכיו; אוקגנו הבהיר שהמסמכים נותרו בביתו, אך הוא יכול למסור להם את מספר תעודת הזהות שלו לבדיקה. הפקחים דרשו לאזוק את אוקגנו ולקחת אותו לניידת המשטרה. אוקגנו התנגד להצטרף אליהם, שב והסביר כי הם יכולים לגשת איתו לביתו ולראות את תעודת הזהות - והם בתגובה ניסו לאזוק אותו באזיקים. כשזה התנגד, הפקחים ריססו את פניו בגז פלפל. "הם סירבו להקשיב לי ופקדו עליי לבוא איתם לניידת המשטרה. ניסיתי להסביר להם שאני יכול לגשת איתם לדירה שלי ולהראות להם את התעודה - והם בתגובה ניסו לשים עליי אזיקים. התנגדתי והבהרתי להם שוב שהם לא יכולים לעצור אותי כי אני אזרח ולא עשיתי שום דבר רע, ואז אחד מהם אמר "אם אתה לא רוצה לזוז אני אגרום לך לזוז", וריסס בפנים שלי גז פלפל. העיניים שלי שרפו, לא ראיתי כלום וכל הגוף שלי רעד. הם שמו עליי את האזיקים והכניסו אותי לניידת. עדיין לא ראיתי כלום והרגשתי שכל הגוף שלי חם, שמעתי אותם צוחקים עליי".

לאחר נסיעה של שלושת רבעי שעה, אוקגנו הובא לתחנת משטרה שם נלקחו טביעות אצבעותיו. גם השוטרים בתחנה לא שעו להסבריו. רק לאחר שחברו של אוקגנו הגיע לתחנה עם תעודת הזהות שלו, השוטרים שחררו אותו. "אף אחד לא התנצל בפניי על מה שקרה", ציין אוקגנו. "בגלל המעצר הזה הפסדתי אימון, יכולתי לאבד את העבודה שלי. עכשיו אני עדיין סובל מכאבים וזה פוגע ביכולת שלי לעבוד". לאחר שיצא מתחנת המשטרה הלך אוקגנו לקבלת טיפול בבית החולים שכן עיניו המשיכו לצרוב ולדמוע.

האגודה לזכויות האזרח עוקבת אחר הטיפול בתלונתו של אוקגנו, שהגיש יחד עם אשתו הישראלית תלונה למשטרה על הפקחים ביום התקיפה.

אלימות כלפי א.ק. מהפיליפינים

"התובעת עוכבה ונעצרה שלא כדין על ידי הפקחים והופעל כלפיה כוח בלתי סביר ובלתי מידתי...על פניו נראה, כי איזוק ידי התובעת מהווה שימוש בכוח בלתי סביר, אשר גרם לתובעת חבלה ביד שמאל, כאשר "החשד" היחיד מבוסס על עלבון הפקח."

א.ק. אזרחית הפיליפינים וכיום גם אזרחית ישראלית, תבעה את רשות ההגירה בנובמבר 2014 לאחר שפקח הגירה גרם לה לחבלה. השופטת לימור רייך קיבלה את תביעתה וקבעה כי על רשות ההגירה לשלם לה 8,000 ש"ח פיצויים וכן שכר טרחת עו"ד על הנזק שנגרם לה. השופטת קבעה בפסק הדין כי "התובעת עוכבה ונעצרה שלא כדין על ידי הפקחים והופעל כלפיה כוח בלתי סביר ובלתי מידתי....על פניו נראה, כי איזוק ידי התובעת מהווה שימוש בכוח בלתי סביר, אשר גרם לתובעת חבלה ביד שמאל, כאשר "החשד" היחיד מבוסס על עלבון הפקח מר ליברטי מהתנהלות התובעת כלפיו."

היחס כלפי א.ק. נבע מן העובדה שהיא ביקשה מהפקח להזדהות, כפי שמורה החוק "התנגדתי ללכת איתו, כי אני צריכה ללכת לעבודה. ויש לי ויזה. הוא צריך להגיד לי למה הוא רוצה לקחת אותי, כי שאלתי אותו והוא אמר לא יעזור לך כלום, את טסה היום לפיליפינים." בתגובה לכך הפקח אזק אותה תוך כדי גרימת חבלה וכל זאת כי עמדה על זכויותיה.

אלימות כלפי וואלא באייך אזרח ישראלי – עולה מאתיופיה

"הם לא הזדהו, כפתו אותי באלימות, סובבו לי את היד ושמו עליי אזיקים... הם הפילו אותי לרצפה, הורידו לי את הנעליים והיכו אותי בכפות הרגליים באמצעות מוט ברזל שהיה להם."

וואלא באייך נעצר ב-29 באפריל 2015 לאחר שפקחי הגירה חשבו שהוא מאריתריאה או סודן: "ניגשו אלי שלושה פקחים בלבוש אזרחי...הם שאלו אותי אם אני סודני או אריתריאי ומיד עניתי שאני ישראלי, למרות שלא הבנתי מי הם", סיפר ל-ynet באמצעות מתורגמן. "הם לא הזדהו, כפתו אותי באלימות, סובבו לי את היד ושמו עליי אזיקים... הם הפילו אותי לרצפה, הורידו לי את הנעליים והיכו אותי בכפות הרגליים באמצעות מוט ברזל שהיה להם. אחר כך הם הסירו את האזיקים, שלפו את תעודת הזהות שלי וביקשו שאכנס לרכב. פחדתי מאוד, לא ידעתי מי האנשים האלה שהתנפלו עליי וברחתי לסניף לשכת התעסוקה". באייך נחקר על התקרית ופונה לטיפול בבית חולים.¹²

פקחי רשות ההגירה טענו שבאייך סירב להזדהות ותקף אותם ואף הגישו תלונה במשטרה נגדו.

האגודה עוקבת אחר הטיפול בחקירתו של באייך שהגיש תלונה בעקבות תקיפתו.

¹² עומרי אפריים, יוצא אתיופיה: פקחי רשות ההגירה היכו אותי, ווינט, 30 באפריל 2015 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4652194,00.html>

מניעת האפשרות להגשה או טיפול בתלונה נגד פקחים אלימים

מהעדויות שנאספו מתגלה תופעה פסולה בה פקחים משתמשים במעמדם על מנת למנוע אפשרות של הגשת תלונה נגדם. בין שיטות הפקחים ניתן למנות מעצר הקורבן על אף שאשרתו בתוקף, תלונה נגדית למשטרה אודות אלימות מצד הקורבן וניסיון גירוש מהיר במידת האפשר. עדות לכך ניתן ללמוד ממכתבו האנונימי של פקח הגירה שפנה בעניין לחברת הכנסת מיכל רוזין:

"היו מקרים רבים של אלימות כלפי הזרים, שלא דווחו ולא זכו לקבל, טיפול רפואי לאחר אלימות, ובסוף הגשת תלונה שקרית במשטרת ישראל, נפתח נגדם תיק במשטרה, וכך מעבירים אותם למעצר מנהלי ומבטלים את אשרת עבודה ושהייה של הנתין שנכלא אף מגורש לארצו בחזרה. וזאת בהגשת תלונה שקרית ובמשטרת ישראל משתפים פעולה, ללא התייחסות לגרסתו ולדבריו של הנתין."¹³

אלימות כלפי ב.י. מתורכיה

"הם הושיבו אותי על כסא וקשרו את רגליי ואחת מידיי לכיסא. שני אנשים החזיקו אותי והבלונדיני הגבוה היכה בחוזקה על אצבעותיי באיזה סוג של מקל שהיה לו ושבר לי את האצבעות. אח"כ הם הביאו אותי לכלא ברמלה וכאן, מהכלא לקחו אותי לבית חולים ושמו לי גבס על היד."

¹³ מכתב אנונימי של פקח הגירה אשר נשלח למבקר המדינה ולחברת הכנסת מיכל רוזין מצורף כנספח 1

ב.י., מהגר עבודה מתורכיה, חי בישראל עם אשתו, אזרחית ישראלית בחודש השביעי להריונה ובתם בת השנתיים. ביום 19 בפברואר 2015 פקחי הגירה דפקו על דלת ביתם בחמש לפנות בוקר ואיימו לשבור את הדלת אם לא יפתחו אותה. בעדותו לפעילי המוקד אשר פגשו אותו בכלא גבעון, סיפר על אלימות קשה שהופעלה נגדו:

"האנשים של ההגירה לקחו אותי במכונית שלהם למשרד שלהם ואמרו לי "אתה תורכי? מה אתה עושה כאן? ארדואן עשה לישראלים ככה וככה". אמרתי להם שאני לא מתערב בפוליטיקה ושאני חי בישראל כבר עשר שנים ושאשתי והבת שלי כאן. לא מעניין אותי ארדואן. שם במשרד, אחד מהאנשים של ההגירה, בלונדיני גבוה וכחול עיניים, התקשר למישהו ממכשיר שנראה כמו מכשיר מירס שבידו ושאל אותו מה לעשות לתורכי. האיש במירס אמר לו לשבור לי את האצבעות. הם הושיבו אותי על כסא וקשרו את רגליי ואחת מידיי לכיסא. שני אנשים החזיקו אותי והבלונדיני הגבוה היכה בחוזקה על אצבעותיי באיזה סוג של מקל שהיה לו ושבר לי את האצבעות. אח"כ הם הביאו אותי לכלא ברמלה וכאן, מהכלא לקחו אותי לבית חולים ושמו לי גבס על היד. "לדבריו, נאמר לו בכלא שבמסמכי המעצר מצוין שהוא תקף את הפקחים בביתו וכך נשברו אצבעותיו.

ביום 24 בפברואר 2015, חמישה ימים לאחר מעצרו של ב.י., נעשה ניסיון לגרשו מהארץ, ניסיון שנמנע בשל התנגדותו. פעילי המוקד פגשו את ב.י. בכלא גבעון ב-

3 במרץ 2015 ופנו באופן מיידי לבית הדין בדרישה לשחררו וכן למשטרה בדרישה לחקור את תלונתו.

ב- 24 במרץ 2015 פנתה ח"כ מיכל רוזין לראש רשות האוכלוסין וההגירה בבקשה לשחרר את ב.י. וזאת לאחר שקיבלה פנייה גם מהשגרירות התורכית בישראל בעניינו.

למרות פניות חוזרות ונשנות של המוקד וכן של אמצעי התקשורת לדוברות רשות ההגירה, ב- 2 באפריל 2015, לאחר שהוחזק במעצר במשך 42 ימים, הועלה ב.י. על מטוס לאיסטנבול, בטרם נחקר על ידי המשטרה ועל אף שהוא נשוי לאזרחית ישראלית ואב לילדיה.

אלימות כלפי ל.ק. מאוקראינה

"אני ביקשתי להתלבש כדי לא לצאת החוצה ללא חזייה, והפקח לא אפשר לי. הוא קילל אותי וניסה לאזוק אותי ואני התנגדתי לכך אז הוא שבר לי את האצבע. התנהגותו של הפקח הזה הייתה אלימה ביותר. אני רוצה להתלונן עליו. יש לי גם עדים להתנהגותו של הפקח."

ב- 25 במאי 2015 הופיעה ל.ק., בפני מרט דורפמן, דיין בית הדין לביקורת משמורת בכלא גבעון ותיארה אתמעצרה האלים. היא תיארה כיצד הפקח לא אפשר לה להתלבש, קילל אותה ושבר לה את האצבע כשניסה לאזוק אותה בכוח.

הדיין שם לב אף הוא לסימני האלימות על גופה של ל.ק.: "המוחזקת הובאה לדין עם תחבושת באצבע וסימן כחול חזק על הכתף יד שמאל. לטענתה אחד הפקחים התנהג כלפיה בצורה אלימה. בתיק בית הדין אכן יש מזכר בעניין האירוע שהיה בדירת המוחזקת. התמונה שמצטיירת מהדו"ח הנה שונה אך נראה כי העניין דורש בדיקה נוספת. לפיכך הנני מורה לרשות ההגירה לזמן את המוחזקת לשימוע נוסף לצורך בירור סוגיית האלימות שלכאורה הופעלה כלפיה, ובמידת הצורך יש גם לערב את גורמי המשטרה, וזאת בטרם הרחקת המוחזקת לארצה."

באותו שבוע, כשהגיעו פעילי המוקד לכלא גבעון על מנת להיפגש עם ל.ק., גילו שהיא כבר גורשה מהארץ מבלי שנחקרה תלונתה, על אף הנחיית הדיין.

אלימות כלפי א.מ. מרוסיה

"הוא אמר שאני יכולה להתלונן למי שאני רוצה, ולא יעשו לו כלום כי הוא המנהל כאן והוא יכול לשבור כל האצבעות."

ב- 20 בינואר 2015 הופיעה בפני הדיין דורפמן א.מ., אזרחית רוסיה, וסיפרה לו על מעצרה ועל האיומים הרבים שהטיחו בה פקחי ההגירה:

"אני נכנסתי לישראל ביום 15-01-11 עם אשרת תייר. נכון שנעצרתי ע"י משטרה ביום 15-01-18. נכון שאמרתי בשימוע שאני עסקתי בזנות בישראל. אבל אני לא עסקתי בזנות, הכריחו אותי להגיד את זה בשימוע. אני שאלתי במשרד הפנים מה

יהיה אם אני לא אודה שעסקתי בזנות, אז הם אמרו לי שאם אני לא אודה, אני אשב בכלא ואמתין לעורך דין יותר זמן מאשר תוקף האשרה שלי. האדם שדיבר איתי במהלך השימוע אמר לי בשפה הרוסית שאני כל כך עיצבנתי אותו, שהוא רוצה לפרק את המשרד וכן רוצה לשבור את המחשב ולהכניס את ראשי לתוך המחשב. אני חושבת שלבן אדם הזה קראו אלברט, ועוד הוא אמר שאני יכולה להתלונן למי שאני רוצה, ולא יעשו לו כלום כי הוא המנהל כאן והוא יכול לשבור כל האצבעות...מי שדיבר איתי במשרד הפנים אמר לי איזה תשובות לתת לשאלות, לדוגמה, שאלו אותי כמה כסף אני מקבלת עבור לקוח, אני אמרתי שאני לא יודעת בכלל, אז הוא אמר לי שהם יודעים שזונה מקבלת כ- 300 ₪, ואז אני אמרתי להם שקיבלתי 300 ₪ וכך הוא רשם בפרוטוקול. אני מבינה שמשרד הפנים ביטל את האשרה שלי. ידוע לי ששהותי בישראל כעת היא לא חוקית. אני מבינה, כי מרחיקים אותי לרוסיה. אני לא אשמה בכלום. אני באתי לישראל למשך שבוע בלבד, לנוח. לא עבדתי כאן. שכרתי דירה בבת ים והמשטרה פרצה לדירה זו ביום 15-01-18, ועצרה אותי. הם טענו שאני עוסקת בזנות, אני לא עוסקת בכלל בזנות. יודגש, כי במהלך כל הדיון המוחזקת בכתה ללא הרף (הערת בית הדיון)."

הדיין אישר את צו המשמורת ללא שינויים אך ציין והדגיש: "לא נעלמו מעיני טענותיה של המוחזקת בעניין האיומים והלחץ שהופעל, לכאורה, עליה ע"י עובד רשות ההגירה במהלך השימוע במשרד הפנים (ראו דברי המוחזקת במהלך הדיון). סבורני, כי טענות אלה מצריכות בירור ענייני ע"י הנהלת רשות האוכלוסין וההגירה. לפיכך, הנני מעביר החלטתי זו למנהל זרוע ההרחקה של רשות ההגירה

לצורך בירור תלונותיה של המוחזקת. מן הראוי כי תלונותיה תתבררנה בטרם
הרחקתה מהארץ."

למרות החלטתו של הדיין לברר את תלונותיה של א.מ., כשהגיעו פעילי המוקד
באותו שבוע לכלא גבעון, גילו שא.מ. כבר גורשה מהארץ.

אלימות כלפי מבקשי מקלט בניצנה

"אנשי הרשויות דחפו אותי לקרקע וישבו עליי. הם אחזו בידי ורגליי בחוזקה,
דחפו ברכיהם לבטני ואזקו את ידיי. אז החלו להכות בפניי, במצחי ובאפי. הם
מעכו את פניי אל הקרקע בברכיהם. אחרים בעטו באותה עת ברגליהם בבטני. גם
עתה, שבוע לאחר התקיפה, ניכרים סימני המכות בבטני, עיני, מצחי וידי. אני
עדיין סובל גם מכאבים עזים בצלעות שלי. אנשי הרשויות העלו אותי לאוטובוס
ואחד מהם סטר בחוזקה בפנים."¹⁴

ב - 29 ביוני 2014 עצרו פקחי רשות ההגירה, יחד עם כוחות משטרה ומשמר
הגבול, 756 מבקשי מקלט שהתמקמו ביער ניצנה לאחר שנמנע בעדם מלעבור את
הגבול למצרים במחאה על כליאתם הממושכת. העצורים הועברו לכלא סהרונים.
רק שלושה מתוך מבקשי המקלט הרבים שנעצרו ונפגעו מאלימות הפקחים בעת
המעצר, הביעו רצונם להגיש תלונה. על אף מאמצי המוקד ועדויות הפעילים שהיו
במקום, המשטרה לא הגיעה לגבות את עדויותיהם של השלושה במשך מספר

¹⁴ מתוך ראיון טלפוני עם מבקש מקלט מאריתריאה בכלא בסהרונים, 30.6.2014.

חודשים. אחד המתלוננים, ממנהיגי הקהילה האריתראית בחולות, שעודד וחיזק גם את חבריו, עזב את הארץ במסגרת מאמצי המדינה ל"עזיבה מרצון". השניים האחרים חזרו בהם מתלונתם עם עזיבתו את הארץ. למיטב ידיעתנו, אף פקח לא נחקר אודות אירועי המעצר האלימים בניצנה.

סיכום: מי מפקח על הפקחים?

דו"ח זה חושף תמונה מדאיגה על פיה יש בין פקחי ההגירה שמנצלים את כוחם לרעה ונוקטים באלימות קשה כלפי מהגרים בישראל. פעמים רבות הנפגעים עצמם אינם מתלוננים פן יבולע להם או משום שפקחי רשות ההגירה הזדרזו לגרשם מישראל אף בניגוד להנחיות הדיינים.

פקחי הגירה אינם שוטרים או סוהרים בהכשרתם, אך סמכויותיהם הולכות ומתרחבות ויש הדורשים אף להרחיב את סמכויותיהם להפעלת כוח. לא בכדי סמכויות שיטור אינן מוענקות בשגרה לבעלי תפקידים אזרחיים, שאינם כפופים למסגרות המשרד לביטחון פנים. שוטרים וסוהרים עוברים הכשרה נרחבת מקיפה ומתמשכת; הם כפופים לנהלים וכללים של המשטרה או שירות בתי הסוהר; כפופים למחלקה לחקירות שוטרים, או ליחידה לחקירות סוהרים, להליכים משמעתיים ועוד.

המגמה המסתמנת על פיה ניתנות סמכויות בתחום הסדר הציבורי וביטחון הציבור לגורמים שהכשרתם והפיקוח עליהם פחותים לעומת ההכשרה והפיקוח במשטרה ובשירות בתי הסוהר מדאיגה ביותר. ארגוני זכויות האדם ניסחו המלצות במטרה לצמצם את מקרי האלימות ולהבטיח אכיפה במקרים אותם לא ניתן היה למנוע.

המלצות

- **מתן הכשרה נרחבת:** יש לוודא שכל פקחי ההגירה זוכים להכשרה נרחבת, מקיפה ומתמשכת בדבר תפקידם וסמכויותיהם כלפי זרים בישראל תוך שימת לב מיוחדת לאוכלוסיות פגיעות עמן הם באים במגע כמו משפחות וילדים. במסגרת ההכשרה, רצוי שפקחי ההגירה יפגשו עם נציגי ארגוני זכויות אדם, נציגים מקרב קהילות המהגרים השונות ומומחים לשלום הילד על מנת לספק תמונה מקיפה במידת האפשר על האוכלוסייה עמה הם באים במגע.

- **הגדרת "כוח סביר":** נוהל סמכויות פקח" קובע כי פקח רשאי להשתמש במידת הצורך ב"כוח סביר", אך לא נקבע מהו "כוח סביר" ומה חורג מהגדרה זו כפי שנהוג בנהלי וחוקי אכיפה אחרים כגון חוק המעצרים, חוק המשטרה ופקודת בתי הסוהר.¹⁵ העדויות מלמדות שחובה להגדיר בצורה ברורה מהו "כוח סביר" ולוודא כי מובהר ששימוש בכוח נעשה כמוצא אחרון בלבד.

- **קביעת כללי משמעת לפקחים:** על מנת שפקחי ההגירה יפעלו בהתאם לנהלים יש לקבוע רשימה של עבירות משמעת שמהוות שימוש לרעה בסמכויותיהם, כגון אלו אשר נקבעו לשוטרים וסוהרים: התנהגות שאינה

¹⁵ ראה לדוגמה את סעיף 75(ג) לחוק המעצרים ואת התוספת הראשונה לחוק המשטרה, התשס"ו-1116 והתוספת השנייה לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-2522.

הולמת; שימוש לרעה בסמכות מכוח תפקיד; ניצול מעמד שלא לצורך מילוי תפקיד; שימוש בכוח כלפי אדם במסגרת תפקיד, בלא סמכות ובלא הצדק סביר, מעבר למידה הנדרשת; עריכת חיפוש, עיכוב, מעצר או כניסה לרשות היחיד שלא כדין או שלא בתום לב; התנהגות בלתי אדיבה או נקיטת לשון גסה כלפי הציבור בעת מילוי תפקיד; וכו'.¹⁶

- **הקמת גוף ביקורת חיצוני:** פקחי ההגירה באים במגע עם מהגרים שתלויים ברשות ההגירה לצורך הסדרת מעמדם בישראל, עובדה המונעת בעדם, לעיתים קרובות, מהגשת תלונה נגד גורמים ברשות. עדויות בדו"ח מבהירות שמהגרים שאזורים עז ומתלוננים, "נענשים" בשלילת אשרתם ואיום בגירוש מהארץ. יש להקים גוף מבקר חיצוני לפעילות פקחי ההגירה, אשר יהיה אמון על הליכים משמעתיים נגד פקחים שפועלים בניגוד לנהלים. גוף ביקורת זה צריך להיות מנותק מהרשות על מנת למנוע ניגוד עניינים. כמו כן, יש לוודא כי למהגרים קיימת דרך להגשת תלונה מבלי שמעמדם בישראל יפגע בשל כך ושהמהגרים לא יגורשו לפני שיתלוננו ושימצו ההליכים נגד תוקפיהם.

- **מתן תשומת לב מיוחדת להתנהלות מול קטינים ומשפחות:** מאז שנת 2011 פקחי רשות ההגירה עוצרים גם בעלי משפחות וילדים, אוכלוסייה פגיעה במיוחד. יש לחוקק נוהל נפרד להתנהלות מול קטינים שיקבע מי רשאי

¹⁶ ראה תוספת לחוק המשטרה (דין משמעתי, בירור קבילות שוטרים והוראות שונות), התשס"ו-2006.

לבוא במגע עם קטין. יש לקבוע בנוהל עדיפות לגורמי רווחה ולא פקחים לובשי מדים ונושאי נשק, יש לצמצם את חשיפת הילד לגורמי אכיפת החוק, לפרט איזה סיוע סוציאלי ניתן לילד וכיצד מיישמים חלופות למעצר קטינים.

- **הימנעות מניגוד עניינים:** פקחי ההגירה הם עובדי רשות האוכלוסין וההגירה וכפופים למשרד הפנים שמופקד על מתקן המסורבים יהל"ם בו נכלאות גם משפחות. קיים חשש ממשי לניגוד עניינים במתקן יהל"ם, שכן האחראים על הכלואים במתקן, הם גם האחראים על עידוד מהגרים לחתום על טופס שמאשר את גירושם המידי. יש לוודא שפקחים המופקדים על הכלואים פועלים על פי הנהלים ואינם עושים שימוש בסמכויותיהם על מנת לכפות על הכלואים לעזוב את ישראל.

נספחים

נספח 1 – מכתב אנונימי מפקח הגירה אשר נשלח למבקר המדינה ולחברת הכנסת מיכל רחין ב-27.1.15:

לכבוד: משרד מבקר המדינה

הנדון: אלימות פקחי הגירה כלפי עובדים זרים

ראשית אני מצטער שאני נאלץ לכתוב לכם כאלמוני בגלל חששי לאבד את מקום עבודה שלי יחד עם זאת אני, חושב שאני מחויב לדווח על עברות שנעשות ע"י ידי אוכפי חוק. רוב הפקחים עושים את עבודתם הנאמנה, מושימים הכל על מנת לבצע את עבודתם. תוך כדי שמירה על זכותם של הזרים שאנחנו עובדים כנגדם. אך ישנם פקחים שעושים הכל על מנת לפגוע בזרים תוך כדי רמיסת כבודם, ועברות על החוק, וזה מתבטא בעיקר הפעלת כוח מופרז ובאלימות פיזיות קשים כלפי הנתינים. היו מקרים רבים של אלימות כלפי הזרים, שלא דווח ולא זכו לקבל, תיפול רמאי לאחר אלימות, ובסוף הגשת תלונה שקרית במשטרת ישראל, נפתח נגדם תיק במשטרה, וכך מעבירים אותם למעצר מנהלי ומבטלים את אשרת עבודה ושהייה של הנתין שנכלא אף מגורש לארצו בחזרה. וזאת בהגשת תלונה שקרית ובמשטרת ישראל משתפים פעולה, ללא התייחסות לגרסתו ולדבריו של הנתין. על מנת להדגיש את המקרים החמורים שהיו בשנים אחרונות אני אתייחס למקרה החמור שקרה בזמן הקרוב ביותר, שזעזע כמעט את כל הפקחים ביחידה.

ב-27/1/15 התבצע פעילות באתר בניה שעבדו בו נתינים סינים. במהלך בדיקה וניכוב של מספר הנתינים סינים, היה גם אחד שכמעט כל הפקחים שהיו בפעילות הכירו שיש לו אשרת עבודה. אך אחד הפקחים התעלם, מזה שיש לו אשרה וביקש לעכב אותו. הנתין הסכים נכנס לרכב ללא התנגדות. כשהנתין ראה שמכים את חבריו שישבו ברכב לידו הוא ביקש להפסיק את מעשיו של הפקח. הפקח שכבודו נפגע שנתין סיני מנה אליו שיפסיק, הכה אותו באגרופ בפניו ובפנים שני באפו ושבד לו את האף ללא שום סיבה שמצדיק שימוש בכוח בכל צורה שהי. אך גם בזה לא הסתיים האירוע, הוריד את הנתין מהרכב והמשיך להכות בו בכל גופו, ממש התעללות. הפקחים היו במקום הדעזעו ממעשיו אך לא יכלו להתערב מכיוון שאותו פקח מאוד דומיננטי במרחב, וידוע כאיש אלים. לאחר שהכה אותו נמרצות הובילו הנתין, לבית חולים, הוא וחברו, ובבית חולים הנתין והפקח עברו בדיקות רפואיות. הפקח התלונן על פריקת כתף, דבר שלא היה ולא נברא, מכיוון שהנתין כלל לא נגע בפקח. והנתין נבדק ונמצא שיש לו שבר באף, ובעיה בארובת עיין, והתלונן על כאבים בכל גופו.

המקרה לא הסתיים, במכות נמרצות אלא המשך, בעברות נוספות, כמו לצמיד שמירה על הנתין למרות שהוא חוקי לעבוד בישראל. וזאת מכיוון שהפקח והמנהל פחדו שהנתין ילך למשטרה ויתלונן ואף ייפגש עם עו"ד. לא די בכך הפקח שתקף את הנתין הלך למשטרת רחובות והגיש תלונה כנגד הנתין, כאילו הנתין תקף אותו, וזאת תלונה שקרית. מה כן שגם יש לו הכרות מוקדמת עם קצין החקירות, של אותה תחנה, וסגרו כבר שהנתין ייעצר עוד לפני חקירתו של הנתין. החמור הוא שגם משטרת ישראל משתפת פעולה עם אותם שקרים, של הפקחים ופקח הזה כפרט למרות שהוא הורחק במשטרה בגלל אלימות, כלפי אזרחים. על הנתין שמרו שני פקחים למרות שהוא חוקי ואין להם שום סמכות לשמור עליו ולעכב אותו, כל עוד השארתו לא בוטלה. חוקר של המשטרה הגיע בשעה 22:00 לערך חקר את הנתין אך לא הדויע לו שהוא ייעצר והנתין נשאר בבית חולים בשמירה של הפקחים. הנתין נשמר משעה 12:00 עד שעה 01:00,

שבשעה זו הוסגר, למשטרת ישראל תחנת רחובות ולמחברת הועבר, לאותו מרחב של הפקח ואשרתו בוטלה ונשלך לכלא.

לא יתכן שגוף שאוכף חוק, עובר על החוק תוך כדי רמיסה של כבוד אדם באשר הוא. הרמיסה נעשות בשיטתיות ע"י מספר פקחים בידיעות מנהלים במרחבים. והרבה פעמים בשיתוף משטרת ישראל. שינם פקחים שלא מסכימים עם עברות אלו אך נמנעים לדווח בגלל חשש מלעבד את מקום עבודתם. רוב הפקחים לא מסכימים עם, המקרה שהיה עם אותו נתין סיני ומוכנים לומר את האמת בניגוד למה שדיווח הפקח המכה. וזאת עם תפחת חקירה חדשה על המקרה המדובר.

אני פונה אלכם בשם של פקחים רבים שמבצעים את עבודתם הנאמנה על פי החוק וברגישות כלפי הנתינים הזרים, בבקשה לחקור את המקרה המדובר של הנתין הסיני מתאריך שצינתי ולמנוע את הרחקתו מישראל תוך כדי עברות רבות של הפקחים. ומבקש שתעשה חקירה מעמיקה של המקרים האלו, ולבטל את החקירה של הנתין במשטרת רחובות ולעביר אותה לגוף אחר, אף לחקור את הפקחים שהיו בפעילות באותו אתר. אני חושב שראוי שהפקחים שהיו במקום וראו את הכל יהיה להם זכות לומר את האמת ולא רק הפקח שתקף והוא רק שיומר את דבריו השקריות במשטרת ישראל. ראוי היה שאם משטרת ישראל הייתה חוקרת את כל המעורבים ולא רק את הנתין שהותקף.

נספח 2-

קטע ממכתבה של חברת הכנסת מיכל רחין למבקר המדינה מה-5.2.15:

לאור הדברים הנ"ל והעדות להתנהלות אלימה וכוחנית של פקחי ההגירה כלפי עובדים זרים, אודה לך ועל בדיקה בדחיפות את פרטי המקרה ואת התנהלות משטרת ההגירה ומשטרת ישראל. כמו כן אבקש ילעצור את הליך גירושו של יונגלין צו עד לבירור פרטי המקרה.

מצורפים למכתב זה עדותו המלאה של הפקח אשר פנה אלי, פנייתם של המוקד לפליטים ומהגרים בעניינו של יונגלין צו ופרוטוקול בית הדין לביקורת משמורת של מתקן משמורת גבעון.

אודה לך על התערבותך בהקדם, ועל עדכוני בגדון.

מצפה לתגובתך המחירה,

בברכה,

ח"כ מיכל רחין

מ.ר. 5.2.15

נספח 3

מכתבו של מבקר המדינה, השופט בדימוס יוסף שפירא, ליועץ המשפטי לממשלה
מה-26.2.15:

מדינת ישראל
משרד מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

יוסף חיים שפירא
מבקר המדינה
נציב תלונות הציבור

ז' באדר התשע"ה
26 בפברואר 2015

לכבוד
עו"ד יהודה ויינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
ירושלים

נכבדי,

הנדון: פניית ח"כ מיכל רוזין - טענות על עבירות לכאורה ברשות ההגירה

מצ"ב פניית ח"כ מיכל רוזין, שהתקבלה בלשכתי, ובה מועלות טענות מצד פקח רשות ההגירה שביקש להשאיר אנונימי, ולפיהן פקח אחר ברשות ההגירה, מר שחר כחלון, הפעיל אלימות קשה כלפי פועל סיני. בהמשך, לפי הנטען, פעל הפקח ל"טיוח" העניין בתיאום עם שוטרים ממשטרת ישראל. עוד נטען, כי הפקח פעל בידיעת מנהל המרחב במשטרת ההגירה, לביטול אשרתו של הפועל ולגירושו מהארץ.

כאמור, לפי מכתבה של חברת הכנסת, המידע נמסר לה על ידי פקח שביקש להישאר אנונימי מחשש לאבד את מקום עבודתו. לדבריו, מקרים כאלה מתרחשים לעיתים תכופות, אך הם אינם מדווחים כיוון שהפקחים חוששים לדווח מחשש לאבד את מקום עבודתם.

הפנייה מסתיימת בבקשה לעצור את הליך הגירוש עד לבירור העניין.

נציבות תלונות הציבור במשרדי פתחה בבירור התלונה על הפגיעה האישית, לכאורה, בנפגע בהתאם לסעיף 2(37) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]. אולם, עצירת גירושו של הנפגע בדרך של צו מניעה זמני אינה בסמכות נציב תלונות הציבור. נוכח זאת, ולאור חומרת הדברים ובהתחשב בכך שהפנייה מעלה חשש למעשים פליליים, העניין מועבר לידיעתך ולהמשך טיפולך.

אודה לך באם תוכל להביא לידיעתי את תוצאות טיפולך.

בברכה,
יוסף חיים שפירא, שופט (בדימוס)
מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

העתק: ח"כ מיכל רוזין
עו"ד הלל שמגר, מנהל נציבות תלונות הציבור

נספח 4

דו"ח אירוע חריג של רשות האוכלוסין וההגירה מ-27.5.13:

יהלום
מנהל אכיפה זרים

תאריך הפקת דו"ח: 27/05/2013

דו"ח אירוע חריג - יחידת טרום טיסה ומסורבים

סוג האירוע:	סרבנות טיסה	מדינות:	מקסים קזצקר
תאריך האירוע:	27/05/2013	שעת האירוע:	02:03
משא הדיווח:	סרבנית טיסה בלז'י		
נתינים מעורבים:			

תיאור האירוע:

בתאריך 27.5.13 בשעה 23:00 נכנסו לחדר 103 למשפחה מחוף השנהב על מנת להכין לטיסה בליווי אשר מתוכננת לשעה 01:00 בתעריך הנ"ל בטיסת 405 et. כאשר נכנסו לחדר הנתינה עמדה ליד הכיור, ישר אני וששי ניגשנו אליה והסבירו לה שהיא כרגע הולכת לטיסה. באותו רגע לחדר נכנסו הפקחית רדה וישראל ובני ביקשתי מרדה ובני שיהיו עם הילדים בצד השני של החדר כי הילדים לא רצו לצאת מהחדר. תוך כדי זה התחלנו לאזק את וששי את הנתינה כי היא התחילה להשתולל ולהתנגד. בזמן האזיקה הילדים גם השתוללו אבל רדה בני הצליחו להרגיעם כאשר הילדים יושבים על המיטות. לאחר שאזקנו את הנתינה הורדנו אותה עם הצידוד שלה למטה לרכב להטסה, לפני עליה לרכב סגרנו לנתינה את הפה על מנת שלא תצחק ותבוטל הטיסה. והצוות יצאה להטסה לאחר כשעה התקשר עלי איתי סולניק ואמר שהטיס לא מסכים לעלות את הנתינה לטיסה ולכן הטיסה מבוטלת ושצוות חוזר חזרה למתקן. לאחר שהצוות חזר למיתקן הוכנסה הנתינה חזרה לחדר 103 ביחד עם הילדים. יש לציין שהיה שימוש בכוח סביר כלפי הנתינה. לא היה שימוש בכוח כלפי הילדים.

דיווח האירוע:

בוצע דיווח אירוע בתאריך 27/05/2013 02:05 לגורמים הבאים:

גבעון

חברת התעופה

חברת ענבל נציגה - מירב

חברת ענבל תורן (שלוחה 3)

ממונה טיסות שירלי רייסין - ששון

ממונה מסורבים איציק עמרני

מנהל יחידת ליווי שי נחום

סהרונים

תיאום טיסות